

Проблемні питання проведення судової товарознавчої експертизи

Юлія Панкєєва

старший судовий експерт відділу судової експертизи № 3 (м. Нікополь) лабораторії судової експертизи (м. Кривий Ріг), Дніпропетровський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України, м. Дніпро, Україна, e-mail: ylia_pankeeva@ukr.net

Розглянуто питання розвитку судової товарознавчої експертизи. Наголошено на недосконалості нормативно-правового забезпечення та відсутності уніфікованих методик визначення вартості товарів.

Ключові слова: *судова товарознавча експертиза; висновок експерта; викрадене майно; методику; ідентифікація.*

Problematic Issues of Conducting Forensic Commodity Examination

Yulia Pankeeva

The issues of the development of forensic commodity examination are considered. The imperfection of regulatory and legal support and the absence of unified methods for determining the value of goods are emphasized.

Keywords: *forensic commodity examination; expert opinion; stolen property; methods; identification.*

Судова товарознавча експертиза — це проведення спеціального дослідження, що потребує глибоких знань у тій чи тій галузі. Для проведення зазначеного дослідження експерту необхідно мати інформацію щодо викраденого майна для надання позитивного висновку.

Судова товарознавча експертиза є важливим інструментом у процесі встановлення фактичних обставин у кримінальних, цивільних та господарських провадженнях. Вона забезпечує об'єктивне оцінювання якісних характеристик і вартості товарів, сприяє захисту майнових прав громадян, підприємств та держави. Водночас розвиток даного виду експертизи супроводжується низкою проблемних питань, що обумовлюють необхідність

удосконалення її методології, нормативно-правового регулювання та організаційного забезпечення. Унаслідок збройної агресії російської федерації з 24 лютого 2022 року збільшилась кількість призначених судових товарознавчих експертиз щодо визначення ринкової вартості майна. У кримінальному судочинстві проблема призначення й проведення експертиз посідає особливе місце [1]. Вона була й донині залишається доволі актуальною.

Суть судової товарознавчої експертизи полягає в тому, щоб за допомогою спеціальних товарознавчих досліджень насамперед ідентифікувати об'єкти дослідження, вивчити їхні споживні властивості, визначити фактичний стан їхньої якості та на

основі цього обґрунтувати вартість об'єктів, а результати експертизи оформити у вигляді висновку експерта. Якщо інформація про об'єкти дослідження неповна або зовсім відсутня, це унеможлиблює проведення товарознавчої експертизи.

В умовах воєнного стану виникають труднощі проведення судової товарознавчої експертизи, адже в разі вимушеної евакуації документи на майно, яке було викрадене, не завжди зберігаються. Коли люди повертаються до домівок, виявляють викрадення майна, але не завжди можуть згадати повну інформацію щодо його точних даних. Під час визначення ринкової вартості викраденого з тимчасово окупованих територій майна, для проведення судової товарознавчої експертизи перед слідчим та експертом постають такі основні проблеми: потерпілі не пам'ятають точної торгової марки, моделі, не зберегли документи на майно, відсутнє його зображення, що унеможлиблює повну та точну ідентифікацію. Відсутність інформації щодо дати придбання, дати вводу в експлуатацію унеможлиблює визначення ступеня зносу об'єктів дослідження [2]. Для визначення ринкової вартості майна під час проведення судової товарознавчої експертизи необхідна така інформація: торгова марка викраденого майна, модель виробу, товарні та технічні характеристики, загальний вигляд. У разі відсутності зазначених даних виникає проблема ідентифікації майна.

Ідентифікація об'єкта оцінювання та пов'язаних з ним прав — це визначення відповідності об'єкта оці-

нювання наявним вихідним даним та інформація про нього [2]. Якщо неможливо ідентифікувати майно, то неможливо визначити його ринкову вартість.

Значну кількість методик, що застосовують у товарознавчій експертизі, розроблено ще в попередні десятиліття, вони не враховують специфіки сучасних ринкових відносин. Зокрема, актуальною проблемою є визначення вартості інноваційних товарів (цифрової техніки, програмного забезпечення, ліцензійних продуктів), для яких традиційні підходи є недостатніми. Також ускладненим є врахування морального зносу та втрати споживчої цінності в умовах швидкого технологічного прогресу.

Серед вагомих проблем організації судово-експертної діяльності слід відзначити обмежену кількість фахівців, які мають достатній рівень підготовки у сфері товарознавства. Значне навантаження на експертні установи призводить до збільшення строків проведення експертиз. Окрім того, існує нерівномірний розподіл спеціалізованих експертів за регіонами, що створює додаткові складнощі в судовому процесі.

На практиці доволі поширеними є труднощі визначення ринкової вартості товарів, які зазнали пошкодження під час бойових дій або тривалого зберігання. Оцінка таких об'єктів потребує специфічних методик, які поки що розроблені недостатньо.

Розв'язання зазначених проблем можливе шляхом розроблення уніфікованих методичних рекомендацій для оцінювання різних груп товарів,

створення національної електронної бази ринкових цін та технічних характеристик продукції, а також упровадження сучасних інформаційних технологій у процес експертних досліджень. Важливим напрямом є підвищення кваліфікації експертів, зокрема за міжнародними освітніми програмами, що дасть змогу гармонізувати українську експертну практику з міжнародними стандартами.

Однією з найсуттєвіших проблем є відсутність сучасних централізованих електронних баз даних щодо вартості та характеристик товарів. Це обмежує можливості експертів у доступі до актуальної ринкової інформації, особливо в умовах воєнного стану й економічної нестабільності. Користування застарілими довідниками та неофіційними джерелами даних може призводити до значних розбіжностей у результатах оцінювання.

Отже, розвиток судової товарознавчої експертизи потребує комплексного підходу, який поєднує оновлення нормативно-правової бази,

удосконалення методик, застосування сучасних технологій та підвищення професійного рівня експертів. Лише за таких умов вона зможе повною мірою виконувати свою функцію — забезпечувати справедливе правосуддя та захист майнових прав учасників правовідносин.

У майбутньому важливим стане інтегрування українських експертних установ до європейських і світових професійних асоціацій. Це забезпечить доступ до сучасних наукових розробок, обмін досвідом та підвищення авторитету української судової експертизи на міжнародному рівні.

Перелік джерел посилання

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 17.09.2025).
2. Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» : затв. постанов. КМУ від 10.09.2013 р. № 1440 (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF#Text> (дата звернення 17.09.2025).